

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ, ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ, ΠΕΜΤΗ, ΚΥΡΙΑΚΗ.

Ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συμφωνία ἐστὶν ἡ πηγὴ πάσης εὐτυχίας, καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας ἢ πρόξενος, τόσον φανερόν ἐστι καὶ βέβαιον, ὥστε οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως ἔχει χρείαν. Αὕτῃ διαφυλάττει στερεόν τῆς πολιτείας τὸ σύστημα, ἀσάλευτον τὴν σύστασιν παντὸς οἴκου, ἀσκανδάλιστον τῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα, βεβαίαν πάσης ψυχῆς τὴν σωτηρίαν· πλὴν ἡ τοιαύτη ἀρετὴ, ὅσον ἐστὶ μεγάλη καὶ ἀναγκαία, τόσον ἐστὶ δυσκατόρθωτος καὶ δυσκολοφύλακτος· ὅσα πρόσωπα ἀνθρώπων, τόσαι εἰσὶ καὶ αἱ γνώμαι· διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων αἱ γνώμαι, καθὼς καὶ τῶν προσώπων οἱ χαρακτῆρες. Ἐκ τούτου συμβαίνει, ὅτι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα οὐκ ἔστιν ἐπίσης εἰς πάντας ἀρεστάν· ἀλλ' εἰς τοῦτον μὲν ἀρέσκει, εἰς ἐκεῖνον δὲ ἀπαρέσκει· ἐκ τούτου συμβαίνει, ὅτι ἐκεῖνο, ὃ σὺ θαυμάζεις, εἰς τὸν ἄλλον προξενεῖ γέλωτα· τοῦτο δὲ φέρει μεγάλην δυσκολίαν πρὸς τὴν σύστασιν τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συμφωνίας· αὐξάνει δὲ ἡ τοιαύτη δυσκολία κατὰ ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων, ὅσον δηλαδὴ περισσότεροί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι, τόσον μεγαλητέ-

ρα ἐστὶν ἡ δυσκολία τῆς συστάσεως τῆς μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίας. Ἐὰν αἱ γνώμαι τῶν ἀνθρώπων ἦσαν ἀμετάβλητοι, ἀφ' οὗ ἐγίνοντο σύμφωνοι, ἐπέμενον διὰ παντὸς συμπεφωνημένοι· ἀλλ' αἱ γνώμαι τῶν ἀνθρώπων ἀκαταπαύστως μεταβάλλονται· ἄλλο ἐπιθυμῶ καὶ θέλω σήμερον, καὶ ἄλλο μετ' ὀλίγας ἡμέρας· πολλάκις δὲ ἄλλο τὸ πρῶτ', καὶ ἄλλο τὸ ἐσπέρας· ὅθεν καὶ ἄν- σήμερον συμφωνήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, αὔριον μεταβάλλοντες γνώμην, γίνονται ἀσύμφωνοι καὶ ἀντιμαχόμενοι. Ποῖον οὖν πρᾶγμα δύναται ἀντιπολεμῆσαι τῆς ἐνώσεως τὰ ἐμπόδια, καὶ τοὺς συνδέσμους αὐτῆς συσφίγγει; οὐδεὶς, πλὴν τοῦ θεοφωτίστου Παύλου, ἐφανέρωσε τὸν τρόπον· αὐτὸς διὰ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐδίδαξε τὸν τρόπον « Ἀνεχόμενοι, εἶπεν, ^{Ἐφεσ. 4. 2} » ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ ». Ἡ ἀνοχὴ οὖν ἐστὶν ἡ μήτηρ τῆς ἐνότητος καὶ ὁ φύλαξ· ἐδίδαξε δὲ ἀλλαχοῦ σαφέστερον, τί σημαίνει ἡ ἀνοχὴ, εἰπών « Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, ^{Γαλ. 6. 2} » καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ » Χριστοῦ ». Ὅτε μετὰ ἀγάπης ὑποφέρομεν τὰ ἐλαττώματα ἀλλήλων, τότε καὶ συνί-

σταται καὶ διαμένει ἢ μεταξύ ἡμῶν ἔνωσις· ὅθεν ὅπου ἀνοχή, ἐκεῖ καὶ ἔνωσις· ὅπου δὲ λείπει ἢ ἀνοχή, ἐκεῖθεν φεύγει ἢ ἐνότις.

Ἐπειδὴ οὐδεὶς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον χωρὶς ἐλαττώματος, οὐδεὶς ἐστὶν ἐλεύθερος παντὸς σφάλματος· « Τίς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ἠώβ. 14, 4, 5. » ῥύπου; ἀλλ' οὐδεὶς », εἶπεν ὁ δίκαιος Ἰώβ, « εἰάν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς » γῆς »· διὰ τοῦτο, εἰάν ὁ εἰς ὑποφέρει τὸ ἐλάττωμα καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἄλλου, σώζεται ἢ συμφωνία καὶ ἡ ἔνωσις· εἰάν δὲ ὁ εἰς οὐδὲ τὸ ἐλάττωμα βαστάζει, οὐδὲ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἄλλου ὑποφέρει, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ ἢ λύσις τῆς συμφωνίας καὶ τῆς ἐνότιτος ὁ χωρισμός. Ὅταν σὺ μὲν ὑποφέρῃς τὸν θυμὸν μου, ἐγὼ δὲ τὴν ὀκνηρίαν σου, τότε καὶ συναναστρεφόμεθα, καὶ συμπραγματευόμεθα, καὶ συγκατοικοῦμεν, καὶ μετὰ εἰρήνης καὶ ἀγάπης ὁμοῦ συζῶμεν· εἰάν δὲ οὐδὲ σὺ ὑποφέρῃς τοῦ θυμοειδοῦς ἤθους μου τὰ ἔργα, οὐδὲ ἐγὼ βαστάζω τὴν ἐκ τῆς ὀκνηρίας σου ζημίαν, ἐξ ἀνάγκης φεύγομεν ἀλλήλους, καὶ ἀποχωρίζομεθα.

Τί ἐχώρισε τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ τοῦ ἡγαπημένου ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Λώτ; τὸ σφάλμα τῶν ποιμένων· αὐτοὶ ἐμάχοντο μεταξύ ἀλλήλων διὰ τὴν στενότητα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐποίμανον τὰ πρόβατα τῶν κυρίων αὐτῶν. Ἐάν ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Λώτ ἐβάσταζον καρτερικῶς τὴν ἀλληλομαχίαν τῶν ποιμένων, οὐκ ἔλεγεν ὁ Ἀβραάμ πρὸς τὸν

Γα. 13. 9. Λώτ· « Διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ, εἰ σὺ εἰς » ἀριστερά, ἐγὼ εἰς δεξιὰ· εἰ δὲ σὺ εἰς

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β'.)

» δεξιὰ, ἐγὼ εἰς ἀριστερά »· Ἐάν αὐτοὶ ὑπέφερον τὴν τῶν ποιμένων αὐτῶν ἀδιακρισίαν, οὐκ ἐχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἔμεινον ἠνωμένοι, καθὼς καὶ πρότερον. Ἐάν ἡ Σάρρα ὑπέφερε τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς Ἄγαρ, οὐδὲ πρὸς τὸν Ἀβραάμ προσεκλαίετο, λέγουσα· « Ἀδικοῦμαι ἐκ σοῦ », οὐδὲ τὴν Ἄγαρ ἐδίωκεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἔμεινε συγκατοικοῦσα μετ' αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ, καθὼς καὶ πρὶν ἢ ὑπερηφανευθῆ. Ὁ Ἰσμαὴλ παίζει μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ, ἢ δὲ Σάρρα οὐχ ὑποφέρει τὴν τούτου ἀυθάδειαν, ἀλλὰ λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ· « Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην ταύτην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς »· εἰάν ἡ Σάρρα ἐβάσταζε τὴν παιδαριώδη τόλμαν τοῦ Ἰσμαὴλ, τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι αὐτὸς ἔμεινε τότε ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ; Ἐάν δὲ παρατηρήσῃς καὶ τὸν παροξυσμὸν, ὅστις ἐχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς συναδαίποροντας καὶ ἡγαπημένους κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου, τὸν Παῦλον λέγω καὶ τὸν Βαρνάβαν, βλέπεις, ὅτι ἡ παραχώρησις τῆς ἀνοχῆς ἐστὶ τὸ αἴτιον καὶ τοῦ παροξυσμοῦ καὶ τοῦ χωρισμοῦ· ἢ μὲν ἀγαθότης τοῦ Βαρνάβα παρέβλεπε τὴν ἀνυποταξίαν τοῦ Μάρκου, ὁ δὲ ζῆλος τοῦ Παύλου οὐχ ὑπέφερον αὐτὴν, ἀλλὰ προέκρινεν, ἵνα χωρισθῆ ἀπὸ τοῦ Βαρνάβα, παραλάβῃ δὲ τὸν Σίλαν, ἵνα μετ' αὐτοῦ διέλθῃ « τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν ».

Ἄλλὰ τίς ἢ ἡ χρεῖα παραδειγμάτων παιλαίων καὶ μὴ βλεπομένων, ἀλλ' ἀναγινωσκομένων; περὶ τούτου, ὅπου ἂν στρέψῃς

τὰ ὄμματα, ἐκεῖ βλέπετε τὴν ἀπόδειξιν. Ἐνατένισον εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ὅταν τῆς ἐκκλησίας οἱ ποιμένες ὑποφέρωσι τὰ σφάλματα τοῦ λαοῦ, καθὼς ὁ γεωργὸς τοῦ εὐαγγελίου τῆς συκῆς τὴν ἀκαρπίαν· καὶ ἐλέγχωσιν αὐτοὺς μετὰ πραότητος, καθὼς ἐκεῖνος μεθ' ὑπομονῆς ἔσκαπτε τὴν συκὴν τὴν ἀκαρπον· καὶ μετ' ἐπιμελείας νοουθετῶσι καὶ συμβουλεύωσιν αὐτοὺς, καθὼς ἐκεῖνος ἔβαλε περὶ αὐτὴν τὴν κοπρίαν· ὁ δὲ λαὸς μηδὲ κατακρίνων, μηδὲ περιεραζόμενος τὰ τῶν ποιμένων ἐλαττώματα, φυλάττει κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου πάντα, ὅσα αὐτοὶ διδάσκουσι· τότε βλέπετε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος· ἐκεῖ βλέπετε τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐλάβειαν, τὴν φυλακὴν τῶν θείων νόμων, καὶ τὴν διατήρησιν τῶν πατρικῶν κανόνων καὶ διατάξεων· ἐκεῖ βλέπετε τοὺς ὠραιοτάτους καὶ σωτηρίους τῆς ἀγάπης καρπούς, καὶ τὸ « Ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα » κατὰ τὴν τοῦ Παύλου διδασκαλίαν. Ὅταν δὲ λείψῃ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἡ ἀμοιβαία τῆς ἀνοχῆς ἀρετὴ, καὶ νομιζῆται τὸ κάρφος, τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ, δοκός, καὶ διυλίζηται ὁ κώνωψ· ὅταν οἱ μὲν ποιμένες οὐδόλως μακροθυμῶσιν εἰς τὰ σφάλματα τοῦ λαοῦ, οὐδὲ δέωνται τοῦ Κυρίου, ὡς ὁ καλὸς γεωργὸς παρεκάλει ὑπὲρ τῆς ἀκαρπυίας συκῆς, λέγων.

« Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κοπρίαν »· ὁ δὲ λαὸς, μηδόλως παρελέπων οὐδὲ τὰ μικρότατα τῶν ποιμένων

ἀσθενήματα, περισύρη καὶ κατακρίνη αὐτούς· ὡ πόσα κακὰ τότε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀνυποταξίαι, μῖσος, σκάνδαλα, ἀλληλομαχίαι· οἱ ποιμένες ἀποστρέφονται τὰ πρόβατα, τὰ πρόβατα φεύγουσι τοὺς ποιμένας, λύνονται τῆς εἰρήνης οἱ σύνδεσμοι, συντριβεται ἡ ἐνότης τοῦ ἐνὸς σώματος καὶ τοῦ πνεύματος.

Εἴσελθε εἰς ὁποῖαν θέλεις πόλιν· ἐὰν εἰς αὐτὴν βλέπησ, ὅτι οἱ ἄρχοντες βαστάζωσι τῶν ὑπηκόων τὰ βάρη, οἱ δὲ ὑπήκοοι τῶν ἀρχόντων τὰ ἐλαττώματα· οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἰδιωτῶν τὴν αὐθίδειαν, καὶ οἱ ἰδιῶται τῶν ἀξιωματικῶν τὴν ὑπερηφάνειαν· οἱ πλούσιοι τῶν πτωχῶν τὴν ἐνόχλησιν, καὶ οἱ πτωχοὶ τὴν ἐκ τῶν πλουσίων περιφρόνησιν· ἐνὶ λόγῳ, ἐὰν βλέπησ ἐκεῖ, ὅτι ἕκαστος βαστάζει τοῦ ἄλλου τὸ παράπτωμα· ἐκεῖ κατοικεῖ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια, ἐν αὐτῇ τῇ πόλει εὐδοοῦνται πάντα τὰ εἰς τὴν κοινότητα συμφέροντα, ἐν αὐτῇ προκόπτει πᾶν καλὸν ἐπιχείρημα, ἐν αὐτῇ ἀκμάζει καὶ ἀνθεῖ πᾶν εἶδος εὐτυχίας. Εἴσελθε εἰς ὁποῖαν πόλιν θέλης· ἐὰν ἐκεῖ ὑποφέρῃ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς τὴν ἀδυναμίαν, ἢ δὲ γυνή, τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἐλάττωμα· οἱ γονεῖς τὴν ἀκαταστασίαν τῆς νεότητος τῶν τέκνων, τὰ δὲ τέκνα, τῶν γονέων τὰ ἀσθενήματα· ἡ πενθερὰ, τῆς νύμφης τὴν ἔπαρσιν, ἢ δὲ νύμφη, τῆς πενθερᾶς τὸ εὐαφρομον· ὁ δεσπότης, τῶν δούλων τὴν ἀμέλειαν, οἱ δὲ δοῦλοι, τοῦ δεσπότης τὴν αὐστηρότητα· εἰς ἐκεῖνον τὸν οἶκον εὐρίσκεται ἡ μεταξὺ ἀλλήλων συμφωνία, καὶ τῆς εἰρήνης καὶ

ἀγάπης ἢ χάρις, καὶ ἡ εὐτακτος τοῦ οἴκου διοικήσεις καὶ συντήρησις. Ἐὰν δὲ λείψῃ ἡ ἀνοχὴ ἀπὸ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πολίτης οὐχ ὑποφέρῃ τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ τὸ ἐλάττωμα· πόση δυστυχία ἀκολουθεῖ εἰς τὰς πόλεις; πόση ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν πολιτῶν; πόσα σκάνδαλα; πόσαι ἀλληλομαχίαι; πόση φθορὰ εἰς τὰ κοινὰ πράγματα; ἐὰν λείψῃ ἡ ἀνοχὴ ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐὰν ὁ οἰκιακὸς οὐ βαστάζῃ τὸ βάρος τοῦ οἰκιακοῦ αὐτοῦ· πόση διχόνοια εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον, καὶ πόση πικρία; ἐξ ἧς χωρίζονται πολλάκις οἱ συγγενεῖς ἀπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν, καὶ οἱ γονεῖς ἀπὸ τῶν τέκνων· αἱ τοιαῦται δὲ ἀσυμφωνίαι καὶ διχόνοιαὶ οὐ μόνον διαμερίζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐρημοῦσι καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὰς πόλεις καὶ

Μα. θ. 12. 25. αὐτὰς τὰς βασιλείας. « Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται ».

Ἀκούσατε ὁμως, ἀδελφοί, πρᾶγμα παράδοξον καὶ ἀξιοσημείωτον· αἱ κακίαι κατοικοῦσι πολλὰ πλησίον, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα, ἔν' οὕτως εἶπω, τῶν ἀρετῶν· ἔχει δὲ πᾶσα ἀρετὴ ἴδια ὀροθέσια· ὅθεν, ὅταν αὐτὰ ὑπερβῆς, πίπτει εἰς τὴν κακίαν τὴν πλησίον τῆς ὑπὸ σοῦ κατορθουμένης ἀρετῆς· παραδείγματος χάριν, ὅταν μετὰ ὑπερβολικῆς αὐστηρότητος λεπτολογῆς τὴν δικαιοσύνην, εὐκολα πίπτει εἰς τῆς ἀσπλαγχνίας τὸν βόθρον· διὰ τοῦτο δὲ

Εκκλ. 7. 10. εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής· « Μὴ γίνου δίκαιος

» πολὺ ». Ὅταν δὲ ὑπερβαίνῃς τοὺς ὅρους τῆς εὐσπλαγχνίας, εὐκολα κρημνίζεσαι εἰς τῆς ἀδικοκρισίας τὸ βάραθρον· διὰ τοῦτο δὲ ὁ προφητᾶναξ συνάπτων τὴν δικαιοσύνην μετὰ τοῦ ἐλέους, ἔψαλλεν· « Ἐλεον καὶ κρί- ^{Ψαλ. 100. 1.} σιν ἄσομαί σοι, Κύριε ». Τοῦτο συμβαίνει, φεῦ τῆς δυστυχίας, καὶ εἰς τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἀνοχῆς· αὐτὴ ἔχει ὄρια· ὅθεν, ὅταν ὑπερπηδήσωμεν αὐτὰ, καταποντιζόμεθα εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ ὀλεθρίου τῆς ἀδιαφορίας ἀμαρτήματος·

Τῆς ἀνοχῆς τὸ ὀροθέσιόν ἐστίν ἡ ἀγάπη, οὐχὶ ἡ ἀγάπη ἡ σαρκικὴ καὶ κοσμικὴ, ἀλλ' ἡ πνευματικὴ καὶ εὐαγγελικὴ· ὁ Παῦλος ὅστις ἐδίδαξε τὴν ἀνοχὴν, αὐτὸς διέθετο καὶ τῆς ἀνοχῆς τοὺς ὅρους· « Ἄνε- ^{Ἐφεσ. 4. 2.} χόμενοι, εἶπεν, ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ. » Ὅταν βλέπῃς καὶ διακρίνης, ὅτι ἡ ἀνοχὴ ὠφελεῖ τὸν πλησίον σου, βάσταζε τότε τὰ ἀσθενήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ καρτερικῶς καὶ γενναιοφρόνως· διότι ἡ τοιαύτη ἀνοχὴ ἐστὶν ἀρετὴ, πολλῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας πρόξενος· Ἐὰν δὲ γνωρίζῃς, ὅτι ἡ ἀνοχὴ βλάπτει τὸν ἀδελφόν σου, οὐδόλως δὲ φροντίζῃς, ἀλλὰ παραβλέπῃς τὰ τούτου σφάλματα, τότε ἡ ἀνοχὴ οὐκ ἐστὶν ἀρετὴ, ἀλλ' ἀμαρτία μεγάλη· αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἀδιαφορία, ἧτίς ἐστὶν ἔλλειψις τῆς ἀγάπης, καὶ ἐπομένως πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν πηγὴ καὶ μήτηρ·

Ἡ ἀδιαφορία ἄλλοτε μὲν γεννᾶται ἐκ τῆς ἀμελείας, ἄλλοτε δὲ ἐκ τῆς φιλαυτίας· ἄλλοτε μὲν γεννᾶται ἐκ τῆς ἀμελείας, ἄλλοτε δὲ ἐκ τῆς φιλαυτίας· ἄλλοτε μὲν γεννᾶται ἐκ τῆς ἀμελείας, ἄλλοτε δὲ ἐκ τῆς φιλαυτίας·

στοχασμοί, ἄλλοτε δὲ ἡ σαρκικὴ ἀγάπη· βλέπω τὸν ἀδελφόν μου ἁμαρτάνοντα, ἔχω δὲ καὶ δύναμιν καὶ δικαίωμα, ἵνα νουθετήσω αὐτόν, ἀλλ' ἡ ἀμέλεια κλείει τὸ στόμα μου, καὶ ἀρπάζει τὴν νουθεσίαν ἀπὸ τῆς γλώσσης μου· βλέπω τὸν ἀδελφόν μου ἁμαρτάνοντα, ἔχω δὲ καὶ δύναμιν καὶ δικαίωμα, ἵνα ἐλέγξω αὐτόν, ἀλλ' ἡ φιλαυτία βάλλει θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου, πείθουσά με, ὅτι ἐκεῖνος ἐλεγχθεῖς, προξενεῖ μοι πολλὴν ταραχὴν καὶ ἐνόηλησιν· βλέπω τὸν ἀδελφόν μου ἁμαρτάνοντα, καὶ ἔχω δικαίωμα καὶ ἐξουσίαν, ἵνα ἐμποδίσω αὐτόν, ἀλλ' ἔρχονται οἱ πολιτικοὶ στοχασμοί, λέγοντες, μὴ ποιήσης τοῦτο, διότι παροργίζεται, καὶ γίνεται ἐχθρὸς ἀντι φίλου· ἢ ἔρχεται ἡ σαρκικὴ ἀγάπη, λέγουσα, μὴ ἐμποδίσης αὐτόν, διότι προξενεῖς εἰς αὐτόν πικρίαν καὶ θλίψιν· ταῦτα δὲ κρατοῦσι δεδεμένας τὰς χεῖράς μου, καὶ ὡς τυφλὸς καὶ κωφὸς καὶ ἀναίσθητος οὐδὲ βλέπω, οὐδὲ ἀκούω, οὐδὲ αἰσθάνομαι, πόσα κακὰ προέρχονται ἐκ τῆς ἀδιαφορίας μου.

Τίς δὲ δύναται παραστῆσαι, ὅποια καὶ πόσα ἁμαρτήματα προξενεῖ ἡ ἀδιαφορία; ὅταν οἱ προσετώτες τῆς ἐκκλησίας, οἱ ἔχοντες ἀποστολικὴν ἐντολήν, ἵνα τιμῶσι μὲν τοὺς τῶν καλῶν ἔργων προστάτας, καὶ

1. Τιμ. 6. μάλιστα τοὺς κοπιῶντας « Ἐν λόγῳ καὶ αὐτ. 20. » διδασκαλίᾳ » ἐλέγχωσι δὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ ἐπιφέρωσι τὰ ἐπιτίμια, καὶ

2. Τιμ. 4. 2. παρακαλῶσιν αὐτοὺς « Ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ », ὡς μὲν ἀναίσθητοι οὐ-

δεμίαν τιμὴν προσφέρωσιν εἰς τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους· ὡς δὲ ἀλαλοὶ οὐδέποτε οὐδὲ ἐλέγχωσιν, οὐδὲ νουθετῶσι τοὺς ποιῶντας τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας· πόσον ἀμελεῖται τότε ἡ ἀρετὴ, πόσον πολυπλασιάζεται ἡ ἁμαρτία, ὅταν ὁ λύκος, ἡγουν ὁ ἄπιστος, ἢ ὁ αἰρετικὸς, ἢ ὁ κεχωρισμένος τῆς ἐκκλησίας, εἰσέρχεται εἰς τὴν αὐλὴν τῶν λογικῶν προβάτων, οἱ δὲ ποιμένες οὐδὲ τὰ πρόβατα ἐπιστηρίζωσιν εἰς τὴν εὐσέβειαν, οὐδὲ τοῦ λύκου τὰς ἐπιβουλάς ἐμποδίζωσιν, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας βλέπωσι καὶ τὸν λύκον καὶ τὰ πρόβατα· πόσα πρόβατα τότε ἀρπάζονται, πόσα σκορπίζονται, πόση φθορὰ καὶ ἀπώλεια γίνεται εἰς τὰς τῶν πιστευόντων ψυχάς; Ὅταν τοῦ θεοῦ οἱ διάκονοι, ἡγουν οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ ἐξουσιασται, οὐκ ὀργίζωνται ἐναντίον εἰς τοὺς πράττοντας τῆς ἀνομίας τὰ ἔργα, ἀλλὰ φορῶσι τὴν μάχαιραν ἀργὴν καὶ ματαίαν, καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἰλαροῦ ὄμματος βλέπωσι καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς πονηροὺς· τότε φεύγει τῆς ἁμαρτίας ὁ φόβος, φεύγει ἡ ἐντροπὴ καὶ ἡ συστολὴ, ἀναισχυντοῦσιν οἱ ἄνομοι, θριαμβεῦει ἡ ἁμαρτία, ὑπερπληθύνονται πάντα τὰ κακὰ· ὅταν οἱ γονεῖς οὐδόλως φροντίζωσι περὶ τῆς διορθώσεως τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ἰδίων τέκνων, πόσον αὐξάνει τότε ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἡ ἀνομία, καὶ ἡ ἁμαρτία, καὶ ἡ διαφθορά;

Ῥωμ. 13.
4.

Γνωστὰ καὶ φανερά εἰσι τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα τὰ ἐκ τῆς ἀδιαφο-

Ψαλ. 61.
9.

ρίας προερχόμενα· καὶ ὁμοῦς τινὲς νομίζουσιν, ὅτι ἡ ἀδιαφορία οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, ἐπειδὴ οὐδὲ ἐντολὴ, οὐδὲ νόμος αὐτὴν ἐμποδίζει· ἅ, « Μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, » ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς ». Καὶ τί ἄλλο ἔστιν ἡ ἀδιαφορία, εἰμὴ παντελῆς ἀθέτησις τῆς δευτέρας ἐντολῆς τοῦ θεοῦ, ἢ γοῦν τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης; Τίς ἔστιν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πλησίον αὐτοῦ ὡς ἑαυτόν, ἔπειτα βλέπων αὐτὸν δυστυχοῦντα ἢ δυστυχίαν κοσμικὴν, ἢ συμφορὰν ψυχικὴν, καὶ δυνάμενος βοηθῆσαι αὐτῷ, διαμένει ἀκίνητος καὶ ἀναίσθητος, παραβλέπων τὴν τούτου ἀπώλειαν; ἀνοίξατε τὴν θείαν γραφὴν, καὶ ἴδετε ἐκεῖ τὴν δικαιοσύνην κρίσειν τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν ἀδιαφορούντων. Ὁ Ἡλὶ ὁ ἱερεὺς μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ εὐλαδίας ἐπλήρωσε τὸ ἱεραικὸν αὐτοῦ ἐπάγγελμα, καὶ μετὰ πάσης δικαιοσύνης ἔκρινε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ· οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ὁ Ὀφνὶ, καὶ Φινεὲς, κατεφρόνουσιν τὸν θεόν, ἀρπάζοντες βιαίως, πρὶν ἢ προσενεχθῆ ἡ θυσία, τὰ ἐκλεκτότερα μέρη τοῦ κρέατος τῶν ζώων, τῶν θυσιαζομένων τῷ θεῷ. Ὁ δὲ Ἡλὶ ταῦτα ἀκούων, οὐδὲ ὡς προσεστὼς τῶν ἱερέων ἐνέμπεδισε τὴν ἀνομίαν, οὐδὲ ὡς κριτῆς τοῦ λαοῦ ἐπαίδευσε τοὺς ἀνομοῦντας, οὐδὲ ὡς πατὴρ διώρθωσε τοὺς ἁμαρτάνοντας υἱοὺς αὐτοῦ· εἴτε δὲ ὑπὸ τῆς ἀμελείας νικώμενος, εἴτε ὑπὸ τῆς πατρικῆς ἀγάπης τυφλούμενος, τοῦτο μόνον ἔλεγε πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. « Μὴ τέκνα, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἦν » ἐγὼ ἀκούω· μὴ ποιεῖτε οὕτως, ὅτι οὐκ ἀγα-

» θαὶ αἱ ἀκοαὶ ἅς ἐγὼ ἀκούω τοῦ μὴ δου-
» λεύειν λαὸν θεῷ. » Ἀκούσατε δὲ τὴν περὶ
τούτου δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν·
πρῶτον μὲν ἐλέγχει ὁ θεὸς τὸν Ἡλὶ, ὡσπερ
ἂν εἰ αὐτὸς ἔπραττε ταύτην τὴν ἁμαρ-
τίαν· « Ἴνα τί, εἶπε πρὸς αὐτόν, ἐπέβλε-
» ψας ἐπὶ τὸ θυμιάμά μου ἀναιδεῖ ὀφθαλμῶ; Αὐτ. 29.
» καὶ ἐδόξασας τοὺς υἱοὺς σου ὑπὲρ ἐμὲ ἐν-
» ευλογεῖσθαι ἀπαρχῆς πάσης θυσίας τοῦ
» Ἰσραὴλ ἔμπροσθέν μου; » Ἐπειτα ἐφα-
νέρωσεν εἰς αὐτόν τὴν τιμωρίαν, δι' ἧς ἔ-
μελλεν αὐτὸν παιδεῦσαι. « Καὶ τοῦτό σοι, Αὐτ. 34.
» εἶπε, τὸ σημεῖον, ὃ ἤξει ἐπὶ τοὺς δύο υἱοὺς
» σου, Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἄ-
» ποθανοῦνται ἀμρότεροι »· τοῦτο δὲ καὶ ἐ-
γένετο, διότι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέ-
ραν ἐφονεύθησαν οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ ὑπὸ
τῶν ἀλλοφύλων· τοῦτο δὲ ἀκούσας ὁ γέρον
Ἡλὶ, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου ἐν ᾧ ἐκάθητο,
καὶ συντρίψας τὸν νῶτον αὐτοῦ, ἀπέθανε.
« Καὶ ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου ὀπισθίως ἐχό- 1. Βασ. 41
» μενος τῆς πύλης, καὶ συντρίβη ὁ νῶτος 18.
» αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν, ὅτι προσβύτης ὁ
» ἄνθρωπος καὶ βαρὺς, καὶ αὐτὸς ἔκρινε
» τὸν Ἰσραὴλ εἴκοσι ἔτη ».

Παράδειγμα τοῦτο φοβερόν· ἐκ τούτου
καθεὶς βλέπει, ὅτι, ὅστις ἔχει μὲν δικαίωμα
καὶ ἐξουσίαν πρὸς τὸ ἐμποδίσαι τοὺς ἁμαρ-
τάνοντας, αὐτὸς δὲ οὐκ ἀγωνίζεται παντὶ
τρόπῳ, ἵνα στήσῃ τῆς ἀνομίας τὸ ρεῦμα,
κἂν ἔχη πίστιν, κἂν ἔχη ἀρετὴν, κἂν ἐκ-
πληροῖ θεοπρεπῶς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ,
ἐλέγχεται ὁμοῦς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ παιδεύε-
ται, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἁμαρτάνοντες. Προ-

1. Βασ. 24.

στῶτες ἐκκλησιαστικοὶ βασιλεῖς τῆς γῆς, ἄρχοντες κοσμικοὶ, οἰκοδεσπόται, πατέρες, μητέρες, ἄνθρωποι πάντες, ὅσοι δύνασθε ἐμποδίσαι τὸ κακόν, καὶ οὐκ ἐμποδίζετε αὐτό, ἀλλὰ παραβλέπετε, καὶ σιωπᾶτε, καὶ κοιμᾶσθε, μνημονεύετε διὰ παντός τὸ φοβερώτατον τοῦ Ἥλι παράδειγμα· βαστάζετε τῶν ἀδυνάτων τὰ ἀσθενήματα, ἐπειδὴ τοῦτό ἐστι χρέος ἀπαραίτητον, ἐπειδὴ τοῦτό ἐστιν ἔργον ὠφέλιμον καὶ σωτήριο·

1. Ῥωμ. 15. 1. » Ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν »· πλὴν βαστάζετε αὐτὰ, οὐχ ἵνα ἀρέσγητε ἑαυτοῖς,

2. Αὐτ. 2. ἀλλ' ἵνα ὠφελήσητε τοὺς ἀδυνάτους· « Ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν ». Τοιοῦτοτρόπως ἐβάσταζεν ὁ θεῖος Παῦλος τῶν ἀδυνάτων τὰ βάρη « Ἐγενόμην, λέγει, τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω ». Φεύγετε δὲ τὴν ἀδιαφορίαν, ἥτις ἐστὶ πηγὴ πάσης ἁμαρτίας· ὁ διδάσκαλος τῆς ἀνοχῆς, αὐτὸς ἐδίδαξε καὶ τὴν φυγὴν τῆς ἀδιαφορίας· διότι αὐτὸς ἐφανέρωσεν, ὅτι ὁ κοσμικὸς ἄρχων ἐστὶ θεοῦ ὑπηρέτης,

προτρέπων πάντας πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῶν καλῶν ἔργων, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο βαστάζει τὴν μάχαιραν, ἵνα παιδεύῃ τοὺς τὰ παράνομα πράττοντας· « Θεοῦ γὰρ διάκονος ἐστὶ σοι, εἶπεν, εἰς τὸ ἀγαθόν· ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι »· αὐτὸς ὁ θεόπνευστος ἐδίδαξε καὶ τῆς ἀδιαφορίας τὴν ἀποστραφὴν, γράψας πρὸς μὲν τὸν Τίτον· « Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει, καὶ ἐλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς »· πρὸς δὲ τὸν Τιμόθεον· « Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἐλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι· ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως· ἐλεγξόν, ἐπίτιμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ· βλέπετε οὖν, ἀδελφοί, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε· μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί ». Ἄλλο πράγμα ἐστὶν ἡ ἀνοχή, καὶ ἄλλο ἡ ἀδιαφορία· ἡ ἀνοχὴ ἐστὶ ἀρετὴ μεγάλη, ἡ ἀδιαφορία ἐστὶ πολλῶν ψυχῶν ἀπώλεια· Προσέχετε οὖν, ἵνα μὴ μετερχόμενοι παραλόγως τὴν ἀνοχήν, κρημνισθῆτε εἰς τῆς ἀδιαφορίας τὸ βάραθρον· Βαστάζετε ἀλλήλων τὰ βάρη, ἵνα ἀλλήλους σώσητε· μὴ ἀδιαφορῆτε, ἵνα μὴ ἀλήλους ἀπολέσητε.

Ῥωμ. 13. 4.

Τίτ. 2. 15.

1. Τιμ. 5. 20.

2. Τιμ. 4. 2.

Ἐφεσ. 5. 15.